

Jan Baeke

HET TANKSTATION OP DE ROUTE

Gedichten

2013
AMSTERDAM
DE BEZIGE BIJ

Voor Marringje

HET IS AL GAUW GENOEG ALS JE ER WAT LANGER BIJ STILSTAAT

‘Een mens om in elkaar te zetten zou ik al genoeg vinden.’
‘Jij wilt ook altijd iets wat niet kan.’

Het was het moment dat we klaar waren met praten
van onszelf moesten horen wat hard is en donker

hoe een tak van de boom scheurde
een auto het hondje aanreed

een meisje van haar fiets viel en vier jongens
niet lieten zien of het helpen werd of lust.

Hoe er verderop een nacht gevlochten werd
of een ochtend, kil nog eerst, maar al snel warm

uit een mand met brood en munt werd gehaald
net voor de markt uiteenspatte

en het kind helemaal rood werd
van het bloed van zijn moeder.

Wat de melodie op toon hield is de wetenschap
dat ze allemaal gelijk hadden

en dat dit onschuldige levens kost
wat ze allemaal betreuren.

Wie dat inziet kan geloven, zeiden soortgenoten
die een mens willen om in elkaar te zetten

en dat beter te doen dan anderen.

DRAAIDAGEN

Iedere avond wind die het roken in de weg zit
zeelui bij het hek, een agent die ik kende
als het vriendje van mijn vriendin

en alsof dat nog niet genoeg was
een aardig gespreksonderwerp
waardoor we niet in de problemen kwamen.

Ik doe niet veel, een sigaret volstaat.
Na de goede gesprekken en de romantische vergissing
draai ik andere scènes.

Nog iets met de dood of met de straat doen.
Toezicht. Anderen hebben de tijd
om hun naasten te treiteren.

Ik moet zien dat het licht
de ramen van het pijnlijke meisje bereikt
dat we allemaal kunnen zien

wie parkeert, wie de hond een rotschop geeft
wie lichaamsdelen opschudt en
de verdenking op zich laadt.

Roken dat de avondlucht karakter verleent
zeelui van wie de auto's kapotgaan
en hun families

eigenaren van cafés en hondentrimsalons
die de straat aanmoedigen
om vreugde en geluk te blijven verspreiden.

De dood komt in elk geval en de droefenis
van het vriendinnetje, een tergend langzaam
shot dat elke straat probeert te vatten.

Dat allemaal om de tijd te
begrijpen, of op z'n minst de helft
van de betekenis.

Storend dat de mussen
in het geluid zijn gaan zitten.

ESTABLISHING SHOT

Mansardedaken onder een immense wolkenlucht.
De suggestie van een immense, al te lang durende wolkenlucht.
Niets anders meer dan lucht in deze wereld, wolkenlucht
boven de daken, een woord voor de wolkenlucht.
Een woord voor de immense wolkenlucht
die we in het beeld verdragen.
Tot zover de beweging.

Pas in de straat, uit de beweging die binnen een minuut
van het dak langs de gevels tot op het trottoir aankomt
het geluid van verkeer en onstuitbare stemmen.
Blackpool, op een druilerige ochtend in de jaren vijftig.
La Louvière, regen als gesel.
Dortmund, een dag die voor alle slopende dagen in wil staan.
Werkeloosheidsdagen, niks te doen.

Streep erdoor.
Meer geluid dan beeld.
Iets te zeggen hebben.

De hoofdman aan het werk.
Eerst een kop koffie, dan bier.
Zijn compagnie is in wolken getraind.
Ze zagen een figuur uit het autowrak, beeldvullend
moest hij zijn, zijn zeker de omstanders.

Er ligt een oneindige zwaarte over het land.
Blauwe plekken, moeilijke voeten
de contracten die mislukten
argumenten zonder nooduitgang.
Een sigaret bij wijze van overtuiging, van pauze.

‘Een zwaluw, zie je dat?’ We steken van alles in de lucht.
Tics om iedere mond. Wolken in alle hoofden.

Boven verplaatsen de buren het meubilair.
De avond kan een andere wereld aan
is dringend toe

maar daar staat een klein en teder krukje
en uit het bed staat mijn gestalte op
om zich aan een sigaret te verhangen
dat althans denkt een hoofd van zestien zou goed kunnen
als ik jouw lichaam niet bij me had.

Cirkelend rond dat lichaam en die sigaret
houdt een gedachte aan die stokt.

Er wordt hier volgehouden steeds hetzelfde te vergeten
en wie niet vergeet kan altijd iets verdrijven.
De buren weten dat.
Ook de god en de gedachte die hier achter zitten weten dat.

Het lijkt nu, onder het lawaai van een ongeremde dag
en met dat krukje binnen handbereik, absurd
dat ik eerder heb verlangd dat hij zou lijken
en dat het klopte
van die sigaret

maar hier gebeurt het keer op keer en ik zie
in het kloppen de ruimte
van een hoofd dat allang geen zestien meer is.

Geldt dit ook voor hem die ik herhaal?
Vernedert hij het kind dat veel te twijfelen had
of sleepten de gedachten te lang met oude interieurs?

Hij miste zijn plattegronden meer dan zijn geloof.
Het was als met alles om te hebben, bruikbaar
op een doordeweekse dag en dan voorbij.

De merels zongen in de dakgoot, het gedender
van de treinen klonk als vanouds.
Het was een mooie dag, het was gisteren
het geloof kon niet zonder afkeer

maar het hoofd had er schoon genoeg van, dacht
leefden de anderen nog maar. In de tuin beneden
waren de jongeren gekomen
om alles van zijn plaats te zingen, daar deden
de kelen van de jeugd ten slotte wat meer werd
dan mooi zingen alleen.

Aan het eind van een week waarin het licht ontbreekt
is het goed in een eigen kast te kunnen ademen
met een kussen om op te zitten en een deur die dicht kan.

Alles door hebben kan te veel zijn maar
een beetje doorhebben zonder te moeten praten
kan rust betekenen, een wandeling onder de brug

langs het water, in de buitengebieden van deze stad.
‘Eindelijk buiten,’ zei het hoofd in zijn handen.
‘Ben je toch gekomen,’ zei Maria, troosteres der bedroefden.

Ik kon het niet geloven. Maar het hoofd glom als een vis
en over alles viel de warmte uit het kachelkje van Maria.

IN DE LIJN DER VERWACHTING

Lange ochtendlijke uren aan de rand staan
bij de laatste bushalte
het wonder aanschouwen.

Veel wijst naar betekenis.
Er staan strepen op de weg, ook onbedoelde
en er ligt verpakking in alle gangbare kleuren.

Toewijding en vernieuwing in het ongewone
milde weer voor deze tijd van het jaar.
Ik weet hoe hiervoor op te passen.

Ik houd de tonen van het landschap in de gaten.
Zacht ritselend verschiet dat ik herken.
Laaghangende mist.

Wat al voorzingt tegen de doorgezakte avond
komt dichterbij. Dankbaar gezoem
onder een knalrode helm.

Het amper gedroogde knaagdier
dat voor zijn wielen wegsprong

en verderop, dwars door de velden
nervuus, nu en dan quasi grazend

de aarzelende streekbus
waarvoor gewaarschuwd werd.

SCÈNEWISSELING

Ik herken de Walküre niet
met haar witte huid die als hydromel dient
voor zegevierende helden.

Het bewijs: zij is bezeten van de levende, haar tijdgenoot
ik bedrieg haar, werp me in de armen van Herman
of Victor, drink melk om wit te blijven
ze nemen gezamenlijk een zonnebad
ik leer bij, zie mogelijkheden, maak wraakreclame.

Wij vinden rust nadat het complot ontmanteld is
een eeuwige rust dat wil zeggen dat ik de levende betreur
en wie zich vervolgens van het leven berooft
overstroomd met verdriet
in een strandjurk.

Krijgsvriendinnen bewonderen elkaars haren
nemen melk drinken de milde vriendschap leeg.

Ik ben dikker geworden, maar kan dat niet verklaren. Of het moet met eten en drinken te maken hebben, maar dat is niet waarschijnlijk. Ik las niet veel de afgelopen maanden en wat ik las was slecht geschreven, was uit woekerende woorden samengesteld, bijeengehouden door verwijzingen naar namen van amusementsprogramma's en ons bekende mensen. Wat nog klonk alsof het iets te zeggen had ging over kleine sterk vermagerde kinderen, in een dor en droog kamp met een alles-overheersend zwijgen dat net krachtig genoeg is om je voor een half uur te beschermen tegen de dood van jezelf of van je broertjes en zusjes.

Ik ben zieker geworden. Ik zag al die littekens en voelde dat er ook bij mij op dezelfde manier was ingehakt. Dat was vals en ook dat wist ik. Uiteindelijk kreeg ik de buikpijn en de bloedingen die bij afzijdigheid horen. En bij de dagen van tabak, toen het café nog brandde en Herman zijn alles overstemmende gegil had opgestookt.

Ik heb tegenwoordig meer last van mijn herinneringen. Ze steken vaker en langduriger en vertroebelen het zicht op jonge en nieuwe mensen. Ze maken zich meester van mijn dagelijkse gedachten. Het is er ook zo druk geworden, met al die vrienden, bazen, schuldeisers, geliefden; al die schaamte die in hun bijzijn ontstond en de kern werd van mijn onderdanigheid en falen. Kwam ik iemand tegen die de mijne woorden kon, hing er een vriend aan, die niet wijken wilde, kreeg die vriend het hoofd, de stem van Herman.

Er was weer eens iets met zijn vrouw of zijn dochters en alles en iedereen hadden de laffe lust gehad om hem voor gek te zetten. Het ergste was misschien wel dat een hond tegen de pijpen van zijn zondagse pak gepist had, al was dat ongeluk met zijn derdehands Buick even schrijnend en onrechtvaardig. Gotverdegotver briepte hij boven zijn bier en iedereen die binnenkwam werd geheel of half medeplichtig verklaard en gevraagd wat hem had bezielde die vuige roddels rond te strooien of zo gefloten of geglimlacht te hebben dat de tietten van zijn vrouwvolk ongeremd hadden geantwoord door fier in het zicht te gaan staan. Zo was Herman.

Tot hij, naar verteld, in drift en met een glas of vijf teveel in zijn scherpste schaar gevallen was. Niet zomaar. Er waren woorden geweest met Tonnie de Sexy en Zwart van de Lamp. Anderen hadden er omheen gestaan, met argumenten natuurlijk. En bier. Het was zaterdagavond en uit de boxen schalde het geluid van negers. Daar ging het mis, daar ontbraken de namen en het fatsoen om aan jezelf te twijfelen. Negers zeiden ze nog een keer en Tonnie maakte wanhopige gebaren. Zwart van de Lamp zette een zaterdagavondkeel op. Herman ging daar nog dubbel en dwars overheen. Het werd pas rustig toen de ziekenbroeders alle drank hadden geruimd, met slappe koffie op de bank zaten, van zwarte muziek spraken.

Woorden kwamen en gingen, net als de fancy fair. Daar had ik geleerd dat er dikte bestond en het begrip zwarte muziek, maar niet dat naast de mensen ook de tijd en de verlegenheid zouden verdwijnen, dat voor niets een goed woord bestond en dat iedereen dat wist. Ik had het de vrouw van Herman in de oren gezongen, likkend en draaiend.

Zoiets past in de aftiteling, maar slechts weinigen weten dat dit kan. Als ik het erin krijg heb ik het alleen gedaan.

HOORBAAR GEWICHT

In de kamer hiernaast verklappen planken
zijn hoorbaar gewicht
en de muren zijn stem, soms zijn zinnen.

Door het raam zie je veel van de straat
en vooruit langs de daken van de oude binnenstad
de hele werkelijkheid waaruit die kleine rat
van hiernaast is opgebouwd.

Wat nog klonk alsof het iets te zeggen had
ging over rotstreken die zelfs vrienden
hadden geflikt en het schijnheilige drinken
van Tonnie de Sexy en Zwart van de Lamp
en Victor met zijn smekende handen.

Je mag gerust als de dood maar dat hoeft geen
dood of lichaam te zijn en geen van ons
of van ons geen met een schaar of een priem.
Geen moer, ook geen duivel, geen moeder.
Het mag altijd kosten en wat het dan kost
is te veel.

Uit het raam valt de schemering zuiver te volgen
naarmate de toon het geluid alles vult
krimpt het beeld naar een grijsgrijze nacht
wijkt en wordt net zo groot als de lamp op de tafel.

Het licht maakt de tafel ruim en op de tafel
de los weggeknipte herinneringen
nu nog als muggen op die benauwde zomeravond.

Ze steken vaker en langduriger en
vertroebelen het zicht op jonge en nieuwe mensen.
Ze maken zich meester van mijn dagelijkse gedachten.

Naast het commentaar een kleine opgewonden man
in een al even klein vertrek
de maat van zijn deur en zijn bed voor verdriet aangepast
en voor oeverloos schelden.

Daar ging het mis, daar ontbraken de namen en
het fatsoen om aan jezelf te twijfelen.
Het werd pas rustig toen de ziekenbroeders
alle drank hadden geruimd en met slappe koffie
op de bank zaten.

Het geluid kwam van buiten op straat
maar het beeld werd de bank waarop twee mannen
de middag nadeden.

Zo was de wereld begonnen, maar kleiner
en zonder dat iemand dat wist.

EEN ENGEL OF GOD

De deur ging open en de bus reed naar binnen.
Een hevig gebrom, iedereen sprakeloos.

Het was wachten op andere voertuigen
maar ons beving de vrees dat elders
in de kamer een parkeerplaats
aan het oog ontrokken werd.

Dan is het een vreemde gewaarwording
in een fauteuil wakker te worden
met het boek nog
op je schoot, een studie

naar de waarde van zeldzaamheid
in een taal die je niet beheerst
maar je bent halverwege
en je hebt begrepen wat de auteur bedoelt.

Hij heeft hier gezeten, dat weet je en naast hem
een engel of god, boven alle tijd verheven
maar nu door en door nat
met een lelijke hoest en vlekken van de koorts

niet te weten wat te doen met deze bus
en diezelfde ontredding
daarna in de woorden waarmee hij alle buspassagiers
om een paar stuivers vraagt.

Het ruikt niet fris meer, de benzinedampen
zijn het sterkst waar de bus
een bocht moest maken
om bij het raam te kunnen parkeren.

Iemand aarzelt om hier uit te stappen
naast de bezette fauteuil
in de wetenschap van die engel of god
en wat hij verder van plan is.

Iemand wil niet in hetzelfde stappen
om elke dag te voelen dat de bus bestaat.

Dan rennen om de bus te halen
en de bus te missen.

HET MEISJE DAT IK ZAG

Het meisje dat ik bedacht leek mij
het meisje dat ik zag.
Is dit de volgorde?

Het wordt zomer, de bezetting
is de kranten in getrokken.
Zweet hangt ons aan, hangt voor de deur.
Nooit ver van onze dampende huizen
jodelen de bezorgers.

Ze brengen het water bij
wie bij het water wil zijn.
Ik wil niets anders
nu het meisje niets anders wil.

Ach, meisje, de zomer is een seizoen
om groot in te worden, een man te vinden
voor je ongeluk.

Ik zie haar in een stoel voor het raam
zoals ze de bezorgers vervloekt
en zegt 'waar blijft het eten'
en haar lunch opeet.

Slapen verwacht. De bezorgers
hebben zich teruggetrokken
in de tuin, oefenen met scherp.
Ik heb de opstelling vervolmaakt.

Ik zie veel patiënten op een dag
toch herinner ik me, hier komen ze niet.
Ze laten mij met rust, ik was zo blij
de naam van de laatste te onthouden.
Zij zingt in de avond het asfalt kapot
rijdt dan op haar fietsje weg.

EEN MOMENT VAN CHARME

Kijk hoe ik met u praat tussen twee flitsen door.
Vlees onder de jurken
hommels die donzig voorbij zoemen.
Het is voor een lichaam veel te warm deze zomer.

Uiteraard de maan mevrouw
en al die andere verschijnselen
een silhouet waarin men handen en dijen
mag denken. Is het uw dochter? Ik hou van haar.

Ik ben me bewust van deze tijd.
Er zijn moeilijke dagen met de familie te verwachten.
De schaduwen over de uwen vallen navenant mee
al gaat het zovelen zo moeilijk op regenachtige dagen

in het midden van de zomer
maar alles met de gezondheid en de zaken?
Het zou goed zijn de mooisten onder u te groeten.
Ik mag dat bij gelegenheid graag doen.

Ik heb me nooit neer kunnen leggen bij de gedachte
dat het denken alleen uit abstractie bestaat.
U daarbij aanraken is het overtuigende bewijs
dat mijn fantasie werkelijke vormen aanneemt.